

novništva - takvu suradnju već i ostvaruju. Treba se nadati da će ju uskoro prepoznati i turisti te na taj način popularizirati i široj publici približiti političko i kulturno djelovanje obitelji Zrinski.

Janja Kovač

Znanstveno–stručni skup „Rukopisne ostavštine kao dio hrvatske baštine“, Zagreb: 9. listopada 2014.

U Hrvatskome državnom arhivu 9. listopada 2014. godine održan je znanstveno-stručni skup *Rukopisne ostavštine kao dio hrvatske baštine*. Povod organizaciji skupa bila je 150. obljetnica rođenja pravnika, diplomata, književnika i povjesničara Luje Vojnovića (1864.-1951.) čija se ostavština čuva u Hrvatskome državnom arhivu u sklopu fonda obitelji Vojnović, a skup je popraćen i izložbom *Iz riznice rukopisnih ostavština Hrvatskoga državnog arhiva*, koja je otvorena u predvorju zgrade Arhiva u pauzi skupa.

Ulogu moderatora pri otvaranju skupa preuzela je Darija Hofgräff. Nakon pozdravnih govora dr. sc. Vlatke Lemić, ravnateljice HDA i Dunje Seiter-Šverko, prof., glavne ravnateljice Nacionalne i sveučilišne knjižnice, slijedila su dva uvodna izlaganja.

Marina Škalić (Hrvatski državni arhiv) u izlaganju *Projekt digitalizacije obiteljskoga fonda Vojnović* najprije je na primjeru sređivanja obiteljskoga fonda Vojnović (HR-HDA-781) prikazala kako se arhivski fondovi vrednuju pri preuzimanju, strukturiraju u serije, podserije i predmete te izrađuju obavijesna pomagala. Zatim je na primjeru istoga fonda objasnila kriterije za digitalizaciju nekoga fonda, njezine ciljeve i postupke uz osvrt na ograničenje dostupnosti digitalizirane građe radi zaštite osobnih podataka i

autorskih prava napomenuvši da se do 1990-ih nije vodilo računa o autorskim pravima prilikom preuzimanja građe.

Melina Lučić (HDA) u izlaganju *Rukopisne ostavštine u hrvatskim baštinskim i drugim institucijama* donijela je statističku analizu zastupljenosti rukopisnih ostavština odnosno osobnih fondova u arhivima i drugim baštinskim institucijama (knjižnice, muzeji, instituti, vjerske zajednice) odnosno strukovnu i spolnu zastupljenost njihovih stvaratelja (prevladavaju književnici), cjelovitost te vremenski raspon nastanka fondova unutar životnoga vijeka stvaratelja. Zaključila je da su osobni fondovi (za koje u različitim arhivističkim tradicijama postoji cijelo šarenilo naziva) ugroženije gradivo od onoga nastalog djelovanjem javne uprave, a u hrvatskoj su arhivističkoj praksi malo i podcijenjeni, za razliku od situacije u, primjerice, Australiji ili Kanadi.

Nakon stanke za kavu slijedilo je izlaganje Irene Galić Bešker (Nacionalna i sveučilišna knjižnica) *Rukopisna ostavština obitelji Vojnović kao dio rukopisne građe pohranjene u Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK*. Autorica je iznijela pregled rukopisne građe u Zbirci, utemeljenoj 1894., čiji su temelj bile u to vrijeme nabavljene knjižnice obitelji Zrinski, Gaj i Kušević, a najstarije rukopisne ostavštine one su P. R. Vitezovića, B. A. Krčelića i A. Albeljja. Pri tome je navela i da ne postoji međunarodni standard za opis rukopisa.

Ivica Matičević (HAZU) u izlaganju *Od zelene tinte do megapiksela: rukopisne ostavštine hrvatskih pisaca u Odsjeku za povijest hrvatske književnosti HAZU* prikazao je razvitak i današnje stanje rukopisnih ostavština hrvatskih kanonskih pisaca u Arhivu Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU s posebnim osvrtom na digitalizaciju ostavštine A. G. Matoša (dovršena) i Tina Ujevića.

Sonja Gačina Škalamera (Hrvatski školski muzej) u izlaganju *Autografi učitelja, pedagoga i književnika – rukopisne ostavštine u Hrvatskome školskom muzeju* navela je brojne primjere rukopisne ostavštine učitelja i pedagoga s naglaskom na ostavštine Milke Pogačić i Mijata Stojanovića.

Ladislav Dobrica (HDA) u izlaganju *Arhivi plemićkih obitelji u Hrvatskome državnom arhivu – njihovo prikupljanje i obradba* dao je kronološki pregled prikupljanja arhiva plemićkih obitelji počevši od akvizicije Kukuljevićeva arhiva 1866. godine. Pri tome je istaknuo da je pohranom u arhiv spašena brojna građa koja bi u protivnome vjerojatno bila uništena u turbulentnim povijesnim razdobljima, osobito Drugome svjetskom ratu (poput, na primjer, arhiva u dvorcu Pejačević u Našicama). Zaključio je da su arhivi plemićkih obitelji u HDA postupkom obrade i izrade obavijesnih pomagala dosegli stupanj pune arhivske informacije.

Mario Stipančević (HDA) u izlaganju *Cjelovitost rukopisnih ostavština na primjerima M. Gavazzija i E. Laszowskog* naglasio je da je ideal očuvanosti osobnoga arhivskog fonda – da obuhvaća čitavo javno i privatno djelovanje neke osobe – teško ostvariv u praksi zbog čega se snižavaju kriteriji cjelovitosti. Također je spomenuo da podaci o nečijemu privatnom djelovanju doprinose razvitku empatije s prošlošću.

U pauzi između jutarnjega i poslijepodnevna dijela skupa i službeno je otvorena izložba *Iz riznice rukopisnih ostavština Hrvatskoga državnog arhiva*. Izložbu (autori: Maja Bejdić, Marijan Bosnar, Ladislav Dobrica, Hrvoje Gržina, Melina Lučić, Maja Pajnić i Marina Škalić), koja bi prema nadanjima organizatora trebala biti dostupna i *on-line*, predstavili su Marijan Bosnar iz Hrvatskoga državnog arhiva i Marina Bregovac Pisk iz Hrvatskoga povijesnog muzeja.

Stanislav Tuksar (Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu) izlaganjem *Glazbeni rukopisi sačuvani u Hrvatskoj – stanje, problemi, perspektive* otvorio je poslijepodnevni dio skupa. Nabrojio je glavne glazbene arhive i zbirke u Hrvatskoj te se pozabavio pitanjem terminološke problematike u vezi s razlikom pojmova rukopisne ostavštine i glazbenih rukopisa. Kao rješenje te problematike predložio je njihovo amalgamiranje.

Vjera Katalinić (HAZU) u izlaganju *Rukopisne muzikalije kao izvor podataka za kulturnu povijest na primjeru dubrovačke zbirke Pavla Gozzea* na temelju pregleda notnoga materijala iz ostavštine Giacoma Gozzea i njegovih sinova Paola i Melchiora u samostanu Male braće u Dubrovniku izvukla je zaključak kako takva građa može dokazati da je Dubrovnik tijekom 18. i ranoga 19. stoljeća kontaktirao i s drugim europskim glazbenim središtima, a ne samo s Venecijom, što je pretežno slučaj u ostatku Dalmacije.

Izlaganje odsutne Ivane Magić Kanižaj (HDA) *Osobne ostavštine u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu* pročitao je Marijan Bosnar. Autorica je u njemu navela institucije (osim HDA) koje čuvaju osobne ostavštine te prikazala osobne ostavštine u Nadbiskupijskom arhivu, uglavnom ostavštine zagrebačkih biskupa i nadbiskupa te kanonika zagrebačkoga i čazmanskoga kaptola. Kao iznimku među velikom većinom muških stvaratelja ovih ostavština posebno je spomenula ostavštinu Anđele Horvat. Konstatirala je da istraživačima posao otežava nedostatak obavijesnih pomagala osobnih fondova jer samo sedam osobnih ostavština ima inventare, a uzrok toga nedostatka jest manjak zaposlenika.

Iva Ceraj (Hrvatski muzej arhitekture HAZU) u izlaganju *Rukopisna ostavština arhitekta – prinos znanstvenom istraživanju*

i vrednovanju opusa predstavila je zbirku osobnih arhivskih fondova (OAF, imaju ih ukupno 42) arhitekata u Hrvatskome muzeju arhitekture. Kao glavni izazov kod ove građe, koju čine arhitektonski nacrti, fotodokumentacija i pisana dokumentacija, istaknula je krhkost nositelja zapisa, a na primjeru OAF-a Bernarda Bernardija pokazala je kako rukopisna ostavština doprinosi valorizaciji opusa jednoga arhitekta.

Hrvoje Gržina (HDA) izlaganje *Od svjetloписа do rukopisa: fotografske ostavštine u baštinskim institucijama* započeo je definirajući fotografske ostavštine: one uvijek sadrže autorske fotografije, a ponekad i popratni materijal. Osvrnuo se na dvojestvo negativna i pozitivna kao različite predmete interesa istraživača te iznio zajednička obilježja i razlike slike i teksta te njihove moguće semantičke suodnose (komplementarnost, kontradiktornost, zalihosnost) u fotografskim ostavštinama.

Maja Šojat-Bikić (Muzej grada Zagreba) u izlaganju *Hrvatska AKM zajednica u online prostoru: komuniciranje kulturne baštine u digitalnom obliku i udio digitalnih zbirki rukopisnih ostavština u online ponudi* opsežno je statistički obradila aktualno stanje digitalnih zbirki rukopisnih ostavština u hrvatskim AKM institucijama (arhivi, knjižnice, muzeji). Kao sretan primjer iz vlastite institucije prikazala je ostavštinu povjesničara Franje Buntaka, a kao nesretan, izgubljeni rukopis knjige Ivana Gerersdorfera o glazbenim automatima. Zaključila je kako digitalizacija nudi spas rukopisa kao ugroženoga oblika kulturne baštine.

Jozo Ivanović (HDA) u izlaganju *Dostupnost osobnih podataka: između prava na sjećanje i prava na zaborav* obradio je osjetljivu problematiku uporabe osobnih podataka u digitalnome dobu, u kojemu je prisutan trend memorijalizacije – teži se dokumentiranju

apsolutno svega. Istaknuo je da se tu prvenstveno radi o regulaciji tržišnih pravila jer su osobni podaci monetizirani (nekome pripadaju i imaju određenu komercijalnu vrijednost). Kompleksnost ove problematike naglasio je primjerima iz sudske prakse.

Aleksandra Horvat (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) svojim se izlaganjem *O nekim autorsko-pravnim pitanjima bitnim za baštinske institucije i rukopisne ostavštine* tematski nadovezala na prethodnoga izlagača. Istaknula je da je svrha baštinskih institucija omogućiti pristup građi, ali se istovremeno kao javne ustanove moraju držati zakonskih propisa o zaštiti autorskih prava. Hrvatska zakonska regulativa, usklađena s direktivom Europske unije iz 1993. godine, često ne odgovara niti istraživačima niti samim baštinskim institucijama.

Filip Hameršak (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) u izlaganju *Neka istraživačka iskustva s rukopisnim ostavštinama uz poseban osvrt na nepoznato djelo Antuna Dabinovića* iznio je vlastita iskustva iz rada na Hrvatskome biografskom leksikonu. Naveo je da su dnevnicu sudionika Prvoga svjetskog rata slabo obrađeni, a kao iznimku spomenuo je dnevničke bilješke Stjepana Kolandera koje objavljuje Hrvatski povijesni muzej. Osvrnuo se na neobjavljene rukopise 2. i 3. sveska *Hrvatske državne i pravne povijesti* A. Dabinovića u arhivskome fondu Matice hrvatske. Kao još jedan interesantan primjer sudbine rukopisne ostavštine naveo je i dnevnik jedne zagrebačke gimnazijalke iz 1930-ih i 1940-ih godina otkupljene na Hreliću za stotinu kuna.

Vladimir Brnardić (Hrvatska radiotelevizija) svoje izlaganje *Otkrivanje prešućene epizode Drugoga svjetskog rata: rukopisna ostavština Andre Vrkaljane – od strojopisa do knjige i filma* popratio je projekcijom kratkoga filma *Hrvatska pomorska legija 1941.-*

1944. nastaloga na temelju knjige koja se temelji na rukopisnoj ostavštini Andre Vrkljana, zapovjednika Hrvatske pomorske legije na Crnome moru u Drugome svjetskom ratu. U izlaganju je prikazan nastanak knjige i filma, odnosno predstavljeno je korisničko iskustvo istraživača na rukopisnoj ostavštini.

U kratkoj završnoj raspravi dominirala je tema zakonske regulative i etičnosti objavljivanja pojedinih dijelova arhivske građe. U završnim riječima rezimirano je da je skup zamišljen kao susret izlagača iz različitih baštinskih institucija koje čuvaju rukopisne ostavštine (arhivi, knjižnice, muzeji), da baštinski aspekt problematike autorskih prava očito nije bio prioritet zakonodavcu te da je digitalna rukopisna baština ostala nepokrivena skupom.

Skup je rezultirao opsežnim pregledom mnogih aspekata rukopisnih ostavština odnosno osobnih fondova (stanje sređenosti, dostupnost, mogućnosti istraživanja, digitalizacija) koji se čuvaju u hrvatskim baštinskim institucijama – arhivima, knjižnicama i muzejima. Žaliti možemo jedino zato što su samo dva izlaganja bila posvećena iskustvima korisnika–istraživača i njihovoj primjeni takve građe.

Mislav Gregl